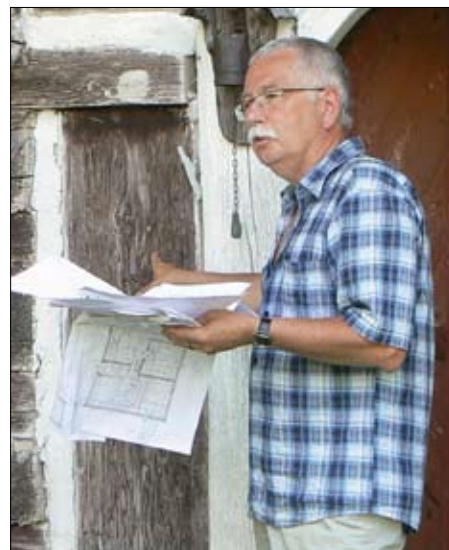

K SEDMDESÁTINÁM JIŘÍHO ŠKABRADY

ZDENĚK DRAGON

Běh času se zrychluje a výročí houstnou. Předpokládám, že podstatné složky narození nových textů (životní a profesní story, bibliografie atd.) byly, jsou nebo budou reflektovány na jiných místech – např. ve Zprávách památkové péče. Jenom na okraj bych zmínil, že mám dojem, že pro Jiřího četné aktivity v nejrůznějších institucích a orgánech jsou významné jeho dobrovolné odchody. Když nabude dojmu, že ten který kolektiv není schopen plnit své úkoly ve shodě s Jiřího přesvědčením, odchází. Sám jsem to jednou zažil zblízka v případě kolektivního odchodu, který měl za následek i skutečnost, že můžete tyto řádky číst v novém, dnes doufám již zcela renomovaném časopise. Není frekvence těchto odchodů trochu signifikantní pro posouzení stavu naší památkové péče v příslušném období? Ale prostě – čert vem všechny rekapitulace. Raději pár vzpomínek.

Ty první se váží k počátkům dnes již tak tradičních středověkářských konferencí. Tam se kdysi po boku jednoho ze zakladatelů naší středověké archeologie Zdeňka Smetánky Jiří Škabrada objevil jako mladý příslušník příbuzného oboru, který byl tehdy trochu těžko pojmenovatelný. Dnes bychom asi řekli odborník v oboru dějiny staveb, ale tento termín se tehdy ještě nepoužíval. Věděli jsme, že není archeolog a nosí titul architekt, ale tehdejší obsah titulu stavební historik na více stranách překračoval. A jak spolupráce se Zdeňkem Smetánkou napovídala, kromě konkrétních poznatků zřetelně tíhl k otázkám metodickým, nebezpečně se také vklíňoval do oblasti terminologické. Muselo pro něj být až ubíjející, jak archeologové s hlavou plnou nekonečného počtu „hlinitých“ vrstev nejsou s to přijmout skutečnost, že stavba zhotovená ze dřeva a hlíny je stavba dřevohliněná a nikoliv dřevohlinitá (obávám se, že někteří z nás to nepřijali dodnes). Ostatně jeho přínos v terminologické oblasti historických staveb byl obohacen i obecným přijetím některých Jiřím představovaných prvků, z nichž minimálně jednomu se dostalo jména po svém autorovi. Asi bych se musel příslušníků mladších generací zeptat, zda vědí, co se skrývá za pro nás starší tak jednoznačným pojmem „škabradinec“.

Během dalších let byl pravidelným účastníkem zmíněných konferencí a samozřejmě jezdil i na jiné, zejména ty, které se týkaly lidové architektury. V paměti pevně vězí olomoucká archeologická konference v roce 1985 s druhou, neoficiální a o to bouřlivější a téměř protistátní částí společenského večera. Z tehdejší exkurze mi poskytl námět na básničku Z našich luhů a hájů.

Jiří se zúčastnil našeho (tzn. pražských památkářů) zájezdu do Sedmihradska v roce 1989. Dali jsme dohromady čtyřicet zájemců, Čedok nám tehdy zajistil autobus a ubytování v Mediasí a týden jsme si hvězdicovými výjezdy podle svého výběru prohlíželi zdejší opevněné kostely. Dojmu bylo neskutečné množství, včetně agonie socialistické diktatury. Jiří s námi prolézal desítky staveb, které nám ochotně odemykali příslušníci tradiční německé menšiny a nechávali nás vstupovat i do natolik specifických a jinak nepřístupných částí těchto areálů, jakým bylo třeba zařízení s názvem „Speckturm“. To byla jedna z věží kostela či opevnění, v níž členové příslušné komunity měli zavěšené dlouhé šrůtky uzené slaniny jako jediného dostupného masa, z něhož po každé nedělní mši odřízla hlava rodiny nevelkou porci na příští týden. Po návratu uspořádal Jiří výstavu svých fotografií z této cesty a tam se opakovaně ukázalo, že zaregistroval natolik rozsáhlejší množství objektů a jejich detailů než my všichni ostatní, že jsme ho podezírali, že si do Sedmihradska zajel sám ještě jednou.

Brzy po listopadu 1989 jsem měl příležitost se s ním účastnit konference instituce Arbeitskreis für Hausforschung v belgickém Blankenberge. Cestou z jednacího sálu na ubytovnu na blankenbergské faře jsem nevíšmavě míjel čerstvé novostavby rodinných domků, zatímco Jiří byl unešen jejich střídmými rozměry a racionálními dispozicemi, poučenými historickým vývojem, které neuvěřitelně kontrastovaly s našimi realizacemi nastupujícího podnikatelského baroka. Dlouho o nich hovořil, ještě když jsme našli nevelkou lidovou hospodu, v níž jsme se po celodenním konferenčním záprahu dožadovali jednoho z mála celobelgických piv značky Jupiler. Zarputile jsme operovali názvem Jupiter s jasným „J“ na začátku a „t“ uprostřed a úspěchu jsme dosáhli až po ukázání na příslušný název na pípě. S první třetinkovou sklenicí jsme tedy získali povědomí o správné výslovnosti „žüpijé“. V parném červnovém podvečeru jsme ji vypili na ex. Po druhé třetinkové sklenici, kterou potkal stejný osud jako tu první (ten den byl neskutečně parný a konferenční program skutečně dlouhý a náročný), jsme získali respekt celé hospody. Tam i na té konferenci jsme byli přijímáni se sympatiemi vycházejícími z nedávné společenské změny, a o Václavu Havlovi věděl každý. Ovšem k našemu velkému překvapení jsme zjistili, že jeden z návštěvníků té bezesporu lidové osvěžovny, vyznávající se z kladného poměru k našemu „Vaklavovi“, nemá na mysli prezidenta Havla, ale dirigenta Neumanna.

Rád vzpomínám i na spolupráci na grantovém projektu Katalog pražských románských domů. Od prvních setkání, na nichž jsme s ním a Michalem Trymlem prolézali vybrané klíčové stavby, při jejichž společném popisu a hodnocení jsme dospěli ke konečné formě, kterou jsme pak užívali u samostatného zpracování rozdělené porce ostatních objektů jednotlivými autory. Součástí práce byly i dvě cesty do Německa a Francie, na kterých jsme pronikali do tajů tamních analogických staveb. Podnětné byly debaty v porýnském vinařském penzionu, z něhož jsme vyjžděli na vybrané lokality. Dneska si již nepamatuji, odehrávaly-li se v našem pokoji Riesling nebo v Jirkově komnatě Neuburger (nebo to byl Traminer?). V paměti mi ale celkem pevně zůstává Jiřího vytržení z románské obytné stavby, fungující jako lokální vlastivědné museum v „luftkurortu“ Bad Münstereifel v lesích mezi Moselou a Rýnem. A stupňování tohoto vytržení při návštěvě podstřeší místního kostela s dochovanými částmi krovu z 11. století. Zcela v duchu připravovaného díla jsme tam bydleli v pensionu v Řetězové uličce (Kettengasse).

Konečná redakce knihy o románských domech, zejména pak závěrečná stručná shrnující část, vznikala za prodlouženého víkendu v Jiřího tehdy (psal se rok 2002) již proslulé tvrzí v Sudkově Dole. Na těch několik dní vzpomínám jako na výjimečnou dobu, vyznačující se kompaktním soustředěním celé naší trojice, na které ve svém věku nostalgicky myslím jako na něco, co se už nemůže opakovat. A právě na tomto soustředění měl zásadní podíl Jiří, i když atmosféra Sudkova Dolu hrála jistě také významnou roli. Doufám, že i když již dnes Jirkovi nepatří, tamní genius loci přetrvává a objekt se dostal do rukou, které se o něj starají s odpovídající péčí (nominace na cenu Patrimonium pro futuro za rok 2016 tomu nasvědčuje).

Nevím, nakolik je z předcházejících slov zřejmé, na co jsem jimi chtěl upozornit. Jiří Škabrada je v mých očích příkladem odborníka, který v kterémkoliv okamžiku dovede zanalyzovat viděné a vložit je do systémového aparátu. A ještě si to ke všemu pamatuje. Dále jsem se snažil upozornit na skutečnost, že přes tento přístup a enormní evidenci a hodnocení informací není tím literárním badatelským sucharem, ale že je radost s ním pobýt a debatovat. V debatách se dokážeme navzájem přesvědčovat, ale nehádat. A aby nedošlo k mýlce – to, že ve vzpomínkách proplovají relativně často alkoholické nápoje, je dáno založením autora těchto řádků, nikoliv oslavencovým. Nicméně vím minimálně o jedné zásadní věci, na které se neshodneme. Na rozdíl od Jirky jsem přesvědčen, že i na území našeho státu lze dosíci, byť výjimečně, dobrého červeného vína. Protože je jeho věcí, co pije, a já se soustřeďuji na vína bílá, nenarušuje tento odlišný názor náš vztah. A těším se na další jubilejní přípitky stejně jako na další Jirkovy odborné publikace. Ať jsou ještě mnohá, jako ta léta, která si navzájem tradičně (latinsky) přejeme.

Před léty jsem Jiřímu napsal jakousi gratulační říkanku, která vycházela z pohledu na starou rytinu Roudnice. Snad se ani čtenář ani Jiří neurazí, když ji na závěr připojím. Přiznávám, že ta dnešní tedy není původní, jen drobně upravená. Toto přiznání je zároveň dokladem, že sice uběhlo deset let, ale na obsahu není potřeba nic zásadního měnit. Jenom ta čísla rostou.

Čas už ti vyšisoval kštici
Dárkem je pohled na Roudnici
Město jež umí léčit splíny
se zámek značky Orsolini
A dole v koutě ve sklepení
ty víš co je však vidět není

Pod zámek Labe stříbropěnné
v něm jeden oblouk se jen klene
z mostu jež neměl pevnost zvonu
byť zdil jej Vilém z Avignonu
A v zámku v koutě ve sklepení
ty víš co je však vidět není

Přehlédnout mohl bys jen stěží
ten zákryt Řípu s městskou věží
Hory jež spočívá tam líně
jak obrys prsu od obryně
A v zámku v koutě ve sklepení
víme co je však vidět není

Obryně spočívá tam spící
Zdali si všimli kanovníci
že všude kolem mají dāmu
když modlit začnou se v svém chrámu
A když se dají do modlení
Možná si myslí že tam není

Na řece lodi sem tam plují
Vory se mělce pohupují
Možná i včelka vzduchem bzučí
Klouček se chytat ryby učí
Štika na mřenku zuby cení
Jistě tam je však vidět není

Neznáme všechno jenom z knížek
Odkudsi slétl sedmý křížek
Nepřipusť aby víno zkyslo
Je to jen pouhé prázdné číslo
co marně na nás zuby cení
Někde tu je však vidět není